Obliczenia naukowe **2017/2018**

Prowadzący: dr hab. Paweł Zieliński czwartek TN, 11:15

Agata Jasionowska 229726

Laboratorium – Lista 3

1. Zadanie 1

1.1. Opis problemu

Implementacja funkcji rozwiązującej równanie $f(x) = 0$ metodą bisekcji.

1.2. Opis rozwiązania

Przebieg tej metody jest następujący:

1. Jeżeli funkcja f nie zmienia znaku w przedziale $[a, b]$ — zwrócenie informacji o błędzie;
2. Dopóki $|a - b| > \mathit{epsilon}$, obliczenie $x = \dfrac{a+b}{2}$;
3. Jeżeli $f(x) = 0$ to zwrócenie x jako rozwiązania;
4. Obranie nowego przedziału ($[a, x]$ lub $[b, x]$), w którym funkcja zmienia znak na przeciwny i powrót do 2.

Niektóre elementy widocznego algorytmu mogą wymagać dodatkowego komentarza. Jako pierwszą

2. Zadanie 2

2.1. Opis problemu

Implementacja funkcji rozwiązującej równanie $f(x) = 0$ metodą stycznych (Newtona).

2.2. Opis rozwiązania

Przebieg tej metody jest następujący:

1. Za x_1 przyjmowany jest punkt przecięcia stycznej wyprowadzonej dla x_0 z osią `OX`;
2. Dopóki nie osiągnięto wymaganego przybliżenia, $x_0 = x_1$;
3. Kolejne przybliżenie obliczane jest ze wzoru: $x_1 = x_0 - \dfrac{f(x_0)}{pf(x_0)}$, powrót do kroku 2;
4. Jeżeli $f(x_0) > \mathit{epsilon}$ zwracany jest błąd, w przeciwnym przypadku rozwiązaniem jest x_0.

Algorytm 1: Metoda bisekcji

Input : `f`- funkcja $f(x)$ zadana jako anonimowa funkcja,
a, b - końce przedziału początkowego,
δ, ϵ - dokładność obliczeń

Output: (r, v, it, err), gdzie:
r - przybliżenie pierwiastka równania $f(x) = 0$,
v - wartość f‘(r),
it - liczba wykonanych iteracji,
err - sygnalizacja błędu:
0 - brak błędu,
1 - funkcja nie zmienia znaku w przedziale [a, b].

```
Function mbisekcji(a, b, δ, ε)
    r ← 0
    v ← 0
    fa ← f(a)
    fb ← f(b)
    e ← b − a
    it ← 0
    if sgn(fa) = sgn(fb) then
        return (r, v, it, 1)
    end
    while e > ε do
        it ← it + 1
        e ← e/2
        r ← a + e
        v ← f(r)
        if |e| < δ ∨ |v| < ε then
            return (r, v, it, 0)
        end
        if sgn(v) ≠ sgn(fa) then
            b ← r
            fb ← v
        else
            a ← r
            fa ← v
        end
    end
    return (r, v, it, 0)
```

Algorytm 2: Metoda stycznych

Input : `f`, `pf` - funkcja $f(x)$ oraz $f'(x)$ zadane jako anonimowe funkcje,
x_0 - przybliżenie początkowe,
δ, ϵ - dokładność obliczeń
maxit - maksymalna dopuszczalna liczba iteracji

Output: (r, v, it, err), gdzie:
r - przybliżenie pierwiastka równania $f(x) = 0$,
v - wartość $f(\mathsf{r})$,
it - liczba wykonanych iteracji,
err - sygnalizacja błędu:
0 - metoda zbieżna,
1 - nie osiągnięto wymaganej dokładności w maxit iteracji,
2 - pochodna bliska zeru.

Function `mstycznych(f, pf,` x_0, δ, ϵ, maxit)
    r $\leftarrow x_0$
    v $\leftarrow$ `f(r)`
    it $\leftarrow 0$
    if $|$`pf(r)`$| < \epsilon$ **then**
        return (r, v, it, 2)
    end
    for it $\leftarrow 1$ **to** maxit **do**
        x $\leftarrow$ r $-$ (v/`pf(r)`)
        v $\leftarrow$ `f(x)`
        if $|\mathsf{r} - \mathsf{x}| < \delta \vee |\mathsf{v}| < \epsilon$ **then**
            r $\leftarrow$ x
            return (r, v, it, 0)
        end
        r $\leftarrow$ x
    end
    return (r, v, it, 1)

3. Zadanie 3

3.1. Opis problemu

Implementacja funkcji rozwiązującej równanie $f(x) = 0$ metodą siecznych(Eulera).

3.2. Opis rozwiązania

Przebieg tej metody jest następujący:

1. Obliczane są wartości $f_1 = f(x_1)$ oraz $f_2 = f(x_2)$;
2. Dopóki nie osiągnięto wymaganej liczby iteracji, $x_0 = x_1 - f_1 \cdot \frac{x_1 - x_2}{f_1 - f_2}$, $f_0 = f(x_0)$;
3. Jeżeli $|x_1 - x_2| < epsilon$, zwrócenie x_0 i zakończenie działania;
4. Zamiana parametrów i wartości funkcji odpowiednio dla $x_2 \leftarrow x_1$ oraz $x_1 \leftarrow x_0$, powrót do kroku 2.

Algorytm 3: Metoda siecznych

Input : f - funkcja $f(x)$ zadana jako anonimowa funkcja,
x_0, x_1 - przybliżenia początkowe,
δ, ϵ - dokładność obliczeń
maxit - maksymalna dopuszczalna liczba iteracji

Output: (r, v, it, err), gdzie:
r - przybliżenie pierwiastka równania $f(x) = 0$,
v - wartość f(r),
it - liczba wykonanych iteracji,
err - sygnalizacja błędu:
0 - metoda zbieżna,
1 - nie osiągnięto wymaganej dokładności w maxit iteracji.

```
Function msiecznych(f, x0, x1, δ, ε, maxit)
    a ← x0
    b ← x1
    fa ← f(a)
    fb ← f(b)
    it ← 0
    for it ← 1 to maxit do
        if |fa| > |fb| then
            swap(a, b)
            swap(fa, fb)
        end
        s ← (b − a)/(fb − fa)
        b ← a
        fb ← fa
        a ← a − (fa · s)
        fa ← f(a)
        if |fa| < ε ∨ |b − a| < δ then
            return (a, fa, it, 0)
        end
    end
    return (a, fa, it, 1)
```

4. Zadanie 4

4.1. Opis problemu

Przy użyciu metod zaprogramowanych w poprzednich zadaniach wyznaczenie pierwiastka równania $sinx - (\frac{1}{2}x)^2 = 0$ dla poniższych danych:

1. Metodą bisekcji z przedziałem początkowym $[1.5, 2],\ \delta = \frac{1}{2}10^{-5},\ \epsilon = \frac{1}{2}10^{-5}$;
2. Metodą Newtona z przybliżeniem początkowym $x_0 = 1.5,\ \delta = \frac{1}{2}10^{-5},\ \epsilon = \frac{1}{2}10^{-5}$;
3. Metodą siecznych z przybliżeniem początkowym $x_0 = 1,\ x_1 = 2,\ \delta = \frac{1}{2}10^{-5},\ \epsilon = \frac{1}{2}10^{-5}$.

4.2. Opis rozwiązania

Zastosowanie funkcji utworzonych w zadaniach 1-3. Miejsca zerowe zadanej funkcji widoczne są na Rysunku 1.

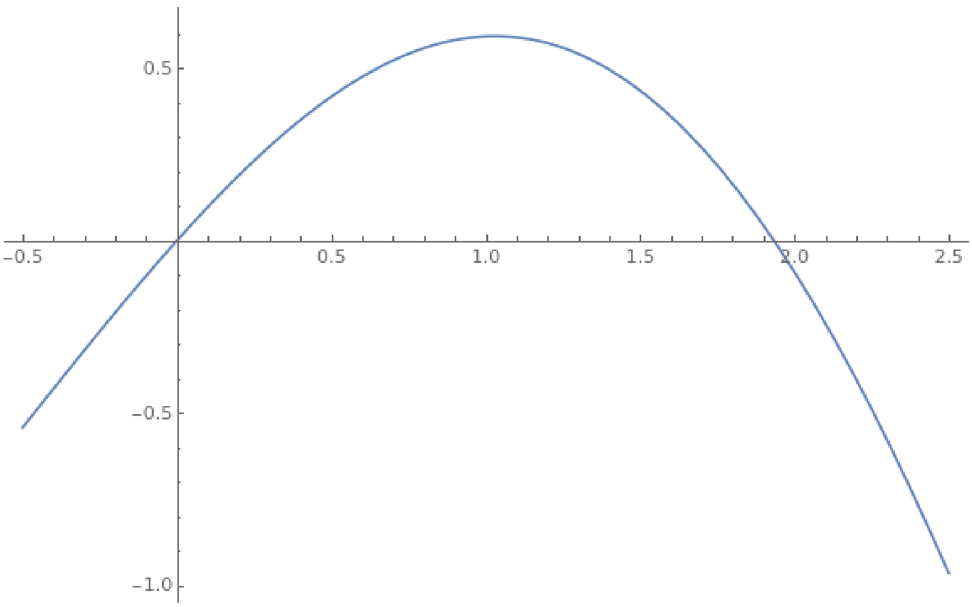

Rysunek 1: Wykres funkcji $sinx - (\frac{1}{2}x)^2 = 0$.

4.3. Wyniki

Uzyskane rezultaty widoczne są w Tabeli 1.

podpunkt	x_0	$f(x_0)$	liczba iteracji
1.	1.933 753 967 285 156 2	$-2.702\,768\,013\,840\,284\,3 \times 10^{-7}$	16
2.	1.933 753 779 789 742	$-2.242\,331\,631\,485\,683\,4 \times 10^{-8}$	4
3.	1.933 750 900 535 632 1	$3.783\,706\,985\,283\,075 \times 10^{-6}$	4

Tabela 1: $sinx - (\frac{1}{2}x)^2 = 0$ dla danych z zadania.

4.4. Wnioski

Funkcja metody biekcji wykonała znacznie więcej iteracji, bo aż 17. Jednak w efekcie końcowym to ona zwróciła wynik z najmniejsza dokładnością. O wiele lepiej radzą tu sobie funkcje siecznych oraz stycznych, osiągając wymaganą dokładność już po 4 iteracjach. Jako zwycięzcę wytypować można metodę Newtona, bowiem osiągnęła ona najdokładniejszy wynik.

5. Zadanie 5

5.1. Opis problemu

Wyznaczenie przy pomocy metody bisekcji wartości zmiennej x, dla której następuje przecięcie wykresów funkcji $y = 3x$ oraz $y = \exp^x$ dla dokładności $\delta = 10^{-4}$, $\epsilon = 10^{-4}$.

5.2. Opis rozwiązania

W celu rozwiązania zadania zastosowano metodę `mbisekcji` utworzoną w zadaniu 1. Aby określić miejsce przecięcia zadanych funkcji należy znaleźć taki punkt, dla którego przyjmują one identyczną wartość dla tego samego argumentu, czyli $f(x) = 3x - \exp^x$.
Najprostszym sposobem określenia przedziałów początkowych będzie analiza wykresu obu funkcji. Z Rysunku 2 wywnioskować można, iż poszukiwane wyniki znajdą się w przedziałach $[0.0, 1.0]$ oraz $[1.0, 2.0]$.

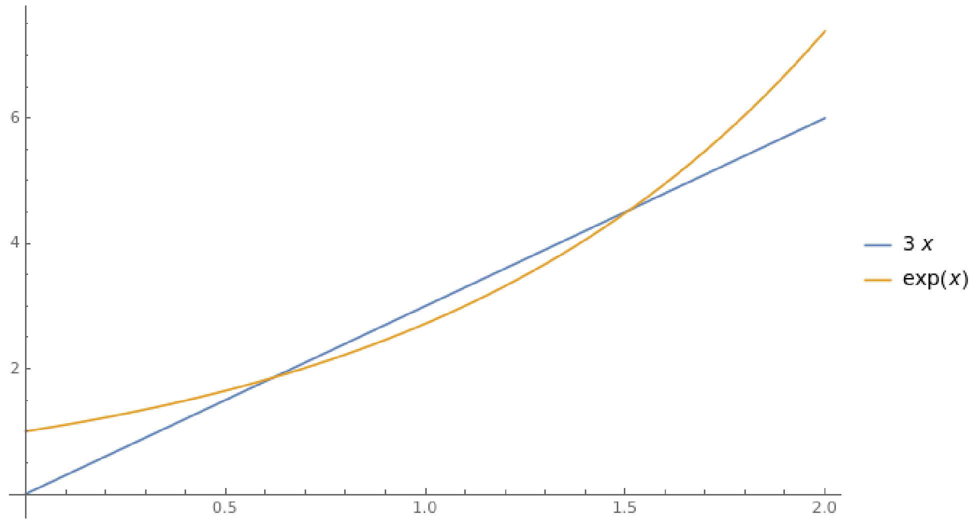

Rysunek 2: Wykres funkcji $y = 3x$ oraz $y = \exp^x$.

5.3. Wyniki

Poniższa tabela prezentuje otrzymane rozwiązania:

przedział	x	liczba iteracji
$[0.0, 1.0]$	0.619 140 625	9
$[1.0, 2.0]$	1.512 084 960 937 5	13

Tabela 2: ...

5.4. Wnioski

Ważnym czynnikiem wpływającym na pomyślne znalezienie pierwiastków funkcji metodą bisekcji jest umiejętny dobór przedziału początkowego. Należy zwrócić uwagę, iż w tym przypadku uruchomienie jej dla przedziału $[0.0, 2.0]$ zwróci błąd związany z niezmiennością znaku. Jednak po wyszczególnieniu $[0.0, 1.0]$ i $[1.0, 2.0]$ znalezienie miejsc zerowych $f(x)$ nie nastręcza problemów. Pomocne w czynności wyboru startowego przedziału może być na przykład analiza wykresu funkcji.

6. Zadanie 6

6.1. Opis problemu

Znalezienie pierwiastków funkcji $f_1(x) = exp^{1-x} - 1$ oraz $f_2(x) = x\exp^{-x}$ przy pomocy metod: bisekcji, stycznych oraz siecznych z dokładnością obliczeń $\delta = 10^{-4}$, $\epsilon = 10^{-4}$. Należy zadbać o dobór odpowiedniego przedziału oraz przybliżeń początkowych.

6.2. Opis rozwiązania

W rozwiązaniu zadania zastosowano metody `mbisekcji`, `msiecznych` oraz `mstycznych`, utworzone w zadaniach 1-3. Rozpoczęto od przeprowadzenia analizy wykresów (Rysunek 3) zadanych funkcji w celu określenia trafnych parametrów.

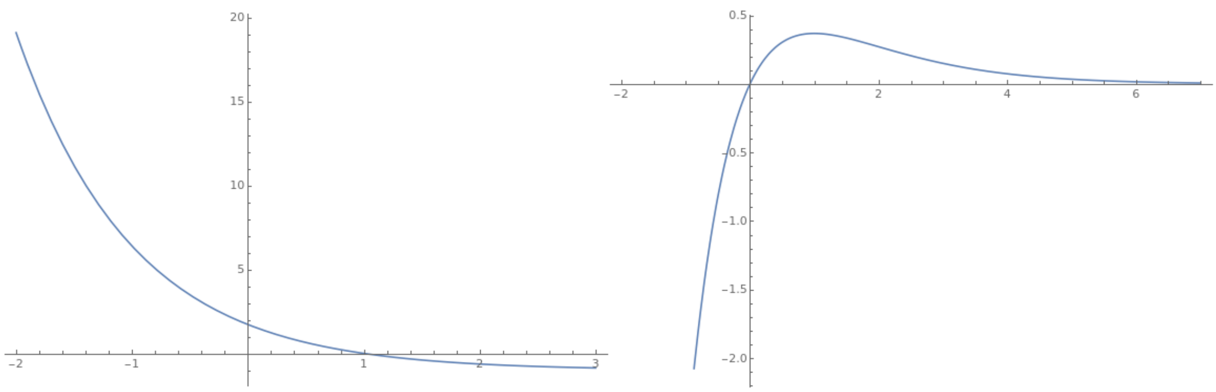

(a) $f_1(x) = exp^{1-x} - 1$

(b) $f_2(x) = x\exp^{-x}$

Rysunek 3: ...

1) $f_1(x)$
   Z wykresu z łatwością można odczytać prawidłowe rozwiązanie, jakim jest $x = 1.0$. Dla metody bisekcji unikano sytuacji, gdy pierwiastek znajduje się w środku przedziału początkowego. Wykonywanie funkcji kończy się wtedy już po pierwszej iteracji, co nie jest interesujące w tym zadaniu. Podczas używania metody Newtona należało uważać przy dobieraniu x_0, gdyż pochodna dąży do 0, co jest niepożądane dla tej metody. W funkcji metody siecznych wybranie zbyt dużych wartości przybliżeń sprawi, że obliczenia wykonane są na bliskich sobie wartościach i działanie zakończy się szybko ze względu na osiągnięcie założonej precyzji.
2) $f_2(x)$
   Już sam wzór funkcji wskazuje właściwy pierwiastek, czyli $x = 0.0$. Podczas używania metody bisekcji ponownie unikano obierania takich przedziałów, że pierwiastek leżał dokładnie w ich połowie. Tym razem jednak wybrano przedział, w którym wartość 0.0 znajduje się znacznie bliżej środka niż dla funkcji $f_1(x)$. Dla pozostałych dwóch metod zastosowano podobne środki ostrożności co w przypadku funkcji z punktu 1).

6.3. Wyniki

metoda	początkowe dane	x	$f(x)$	liczba iteracji
bisekcji	$[a,b]=[0.1,1.2]$	0.999 993 896 484 374 8	$6.103\,534\,251\,789 \times 10^{-6}$	14
stycznych	$x_0=0.3$	0.999 999 986 696 949 3	$1.330\,305\,066\,105\,097\,5 \times 10^{-8}$	4
siecznych	$x_0=-0.4,\ x_1=1.3$	1.000 002 616 071 405 7	$-2.616\,067\,983\,796\,1 \times 10^{-6}$	7
siecznych	$x_0=-2.0,\ x_1=2.0$	1.000 006 385 490 303 6	$-6.385\,469\,916\,381\,226 \times 10^{-6}$	23

Tabela 3: $f_1(x) = exp^{1-x} - 1$.

metoda	początkowe dane	x	$f(x)$	liczba iteracji
bisekcji	$[a,b]=[-0.4,0.7]$	$-4.577\,636\,718\,739\,907\,4 \times 10^{-6}$	$-4.577\,657\,673\,545\,798 \times 10^{-6}$	16
stycznych	$x_0=0.4$	$-8.878\,980\,981\,560\,664 \times 10^{-6}$	$-8.879\,059\,818\,213\,929 \times 10^{-6}$	4
siecznych	$x_0=-1.0,\ x_1=0.3$	$9.441\,344\,253\,735\,55 \times 10^{-6}$	$9.441\,255\,115\,175\,028 \times 10^{-6}$	23
siecznych	$x_0=-0.1,\ x_1=0.9$	$1.102\,336\,180\,988\,65 \times 10^{-6}$	$1.102\,334\,965\,844\,264 \times 10^{-6}$	6

Tabela 4: $f_2(x) = x\exp^{-x}$.

x_0	x	$f(x)$	liczba iteracji
1.5	0.999 999 981 006 100 2	$1.899\,390\,000\,836\,831\,4 \times 10^{-8}$	5
2.5	0.999 999 971 078 324 1	$2.892\,167\,638\,712\,806 \times 10^{-8}$	9
4.5	0.999 999 999 527 823 4	$4.721\,765\,201\,054\,495 \times 10^{-10}$	21
5.0	0.999 999 642 709 568 2	$3.572\,904\,956\,339\,329 \times 10^{-7}$	54
7.5	0.999 999 957 359 040 6	$4.264\,096\,031\,825\,204 \times 10^{-8}$	147
10.0	0.999 999 948 416 536 2	$5.158\,346\,505\,496\,07 \times 10^{-8}$	401

Tabela 5: Metoda Newtona dla $f_1(x) = exp^{1-x} - 1$ i $x_0 \in (1, \infty)$.

x_0	x	$f(x)$	liczba iteracji
2.0	0.999 999 981 006 100 2	$1.899\,390\,000\,836\,831\,4 \times 10^{-8}$	5
3.0	0.999 999 971 078 324 1	$2.892\,167\,638\,712\,806 \times 10^{-8}$	9
4.0	0.999 999 999 527 823 4	$4.721\,765\,201\,054\,495 \times 10^{-10}$	21
5.0	0.999 999 642 709 568 2	$3.572\,904\,956\,339\,329 \times 10^{-7}$	54
6.0	0.999 999 957 359 040 6	$4.264\,096\,031\,825\,204 \times 10^{-8}$	147
7.0	0.999 999 948 416 536 2	$5.158\,346\,505\,496\,07 \times 10^{-8}$	401

Tabela 6: Metoda Newtona dla $f_2(x) = x\exp^{-x}$ i $x_0 > 1$.

6.4. Wnioski

Zestawienie wyników z tabel widocznych powyżej pozwala na wyciągnięcie kilku wniosków. Otóż metoda bisekcji nie ma żadnych ograniczeń związanych z przebiegiem zadanej funkcji oraz jej pochodnej (w przeciwieństwie np. do metody Newtona). Niezależnie od przesunięć przedziału względem poprawnego pierwiastka wylicza wynik w tym samym tempie zależnym od wielkości przedziału (ma to sens, gdyż metoda ta polega na sukcesywnym dzieleniu przedziału na pół aż do momentu uzyskania takiego o satysfakcjonująco małym rozmiarze). Metoda stycznych najlepiej radzi sobie z wyznaczaniem pierwiastka, gdy kluczem jest szybkość — ze wszystkich badanych metod zwracała ona rozwiązanie po najmniejszej liczbie wykonanych iteracji. Nie oznacza to jednak, że jest najlepszym wyborem w każdej sytuacji — należy brać pod uwagę jej ograniczenia, nakładane przez konieczność obliczania pochodnej funkcji.

TEMP NOTES:
Wnioski dla wyników metody Newtona przy szczególnych argumentach!!! Dla pierwszego: nie udało się wyliczyć dla $x_0 = 8$ - wciąż niewystarczająca była obrana liczba iteracji wynosząca $it = 10000000000$. Dla drugiego: podanie argumentu początkowego $x_0 = 1.0$ powodowało zwrócenie błędu — pochodna bliska wartości 0.0.